

IVANA DOBRAKOVOVÁ

POD SLNKOM
TURÍNA

MARENČIN PT

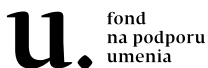

Pod slnkom Turína

Ivana Dobráková
Pod slnkom Turína

Z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia

Copyright © Ivana Dobráková, 2021
© Marenčin PT, spol. s r. o., Bratislava, 2021
Jelenia 6, 811 05 Bratislava
marencin@marencin.sk www.marencin.sk
Cover © Marenčin Media, 2021
Cover photo © Anka Zhuravleva
Design © Marta Blehová, 2021
919. publikácia, 1. vydanie

ISBN 978-80-569-0789-4 (viaz.)
ISBN 978-80-569-0790-0 (ePDF)
ISBN 978-80-569-0791-7 (ePub)

Prvá časť

Zatiaľ čo som vkladala poznámkový blok a pero do kabelky a okuliare do puzdra, Olga sa pozrela mojim smerom, šepala „tiež minibasket?“ a vstala zároveň so mnou. Tak sme sa zoznámili. Na rodičovskom združení.

Učiteľka Ginevra bola pre mňa čosi nevídané. Od prvého momentu. Učiteľka Loredana ešte povedzme, dajme tomu, ako-tak, vedela som si predstaviť, že na takú natrafím aj v bruselskej základnej škole, kam chodil Manu, prísnu a dôslednú, vystretú siluetu s miernym úsmevom na tvári a fasciklami v rukách, ale Ginevra, Ginevra bola stelesnením tých najdivokejších klišé o Talianoch.

Tmavá, drobná, krátky strih vlasov, ohybná, vlnila sa pred rodičmi a gestikulovala, pravá ruka vystrelila hore, ľavá podoprela bok v poskoku, potom sa hneď prehla dozadu a už sa aj akýmsi tanečným pohybom trhane presúvala k tabuli, kde chcela čosi ukázať, a potom k triednej knižničke, celý čas vykrikovala, pohadzovala hlavou, vyzeralo to takmer, akoby nám chcela vysvetliť celý program na tento školský rok tan-

com a rečou tela, ukazovala na rôzne predmety v triede, ktoré sme si nevšimli, „tu sú v pohároch slamky, každý žiak má jednu, prítomní neprítomní, tam zas vešiame vrchnáky z fliaš, biele na všedný deň, farebné sú víkendové, sedem na vrecúško, kam ich na konci pozbierame, ako týždeň... a tu je čiara, ktorá oddelí september od októbra, presne o päť dní, tak im môžeme lepšie vysvetliť plynutie času,“ nestíhala som sledovať, „a vzadu mapa sveta, ale tú zatiaľ nepoužívame,“ všetci rodičia sa obrátili dozadu a potom hneď dopredu, len ja som zotrvala na mape pohľadom dlhšie, ten zlozvyk, zakaždým overiť, hľadať mapy, atlasy, kde majú stále Československo, pekne jednotné, ale tu nie, tu sú už zmodernizovaní.

No a čo ešte to čítanie. Také čosi by bolo v Bruseli naozaj nemysliteľné. A asi nielen v Bruseli. Pani učiteľky nám, rodičom bez detí, prečítali detskú knižku, ešte ju aj obracali naším smerom po každom prevrátení stránky, aby sme videli všetky obrázky, aby sme stihli sledovať príbeh, aby sme ho nebudaj aj pochopili, čosi o tom, ako učiteľ podporuje žiaka, ktorý nevie kresliť, nakreslí vždy len bodku, až je bodiek čoraz viac, pridajú sa kruhy, vyšrafované gule, oblúky a z bodiek sa napokon stane umelecké dielo vystavené v galérii. Stihla som ešte zachytiť, ako učiteľka Loredana vyhlasuje, že v takomto duchu chcú viesť aj naše deti, no to som sa už predierala medzi lavicami von na chodbu, musela som odísť pred koncom rodičovského, aby som stihla vyzdvihnúť Alessia.

Olga ma pred triedou chytila za ruku a hned' sa predstavila, „mama Davida,“ Davida, Davida, rozmýšľala som, nič mi to nehovorilo, ale predstavila som sa rovnako, samozrejme, „Kristína, mama Alessia,“ no Olga mi skočila do reči, „viem, viem, ved' David sa prihlásil na minibasket len kvôli Alessiovi, doma mi píľil uši, mama, aj Alessio chodí, mama, chcem tiež chodiť na minibasket, zapíš ma, budú aj súťaže, turnaje, určite vyhráme, a tak sme si s manželom povedali, prečo nie, keď chce minibasket, bude mať minibasket, hoci Michele by bol radšej, keby chodil na atletiku, sám v mladosti závodne behal cez prekážky, ale potom sme si povedali, hlavne nech športuje, je jedno, ako, ved' uvidíme, či mu to pôjde v basketbale.“ Kým sme schádzali po ošarpaných schodoch základnej školy Leone Fontana, Olga ma stále držala za ruku, ani som si ju nestihla poriadne obzrieť alebo sa nenápadne vymaniť, nemám rada dotyky celkom cudzích ľudí, najmä keď prídu nečakane, a už sme boli vo vstupnej hale, tam ma konečne pustila, hoci ostala stáť tesne pri mne. Čakali tam už aj ďalší rodičia, nikoho som nepoznala, odstúpila som o pár krokov a akoby mimochodom si ju prezrela, uvedomila som si, že musí byť o niečo mladšia než ja, dosť nízka, ale ved' Taliani sú malé pivá, ako hovorievala moja mama, a čo ešte oproti mojím stosedemdesiatim piatim centimetrom, snáď ešte nižšia než učiteľka Ginevra, a bola tiež dosť tmavá, ale aj výrazne pekná, to mi udrelo do očí, tá čistá krása, čo z nej vyžarovala, a na

krku mala zlatú retiazku s krížikom, ktorú som si všimla preto, že si ju neustále potáhovala.

A Alessio sa naozaj vyvalil z telocvične zavesený do spolužiaka Davida, obaja sa k nám rozbehli, spotení, zadýchaní, s teniskami v plátenných taškách a aktovkami cez plece, a po francúzsky na mňa hneď spustil „*maman, tu sais, David a dit que je peux aller chez lui...*“, ale ja som ho zahriakla, „Alessio, nebuď neslušný, tu rozprávaj po taliansky, aby ti všetci rozumeli,“ a keď sa na mňa Olga prekvapene pozrela, vysvetlila som: „Otec je Talian, ale doteraz sme žili v Bruseli, prišli sme do Turína len pred mesiacom.“

Olga sa usmiala, „ty si cudzinka? vážne? hovoríš veľmi dobre po taliansky. Sama by som to nikdy neuhádla. Teda, počula som, že máš trochu iný prízvuk, ale myslela som si, že si z Valle d'Aosta,“ obe sme sa rozosmiali. „Ďakujem,“ povedala som jej a Olga potom dodala „aj ja som tu vlastne cudzinka, žijem tu osem rokov. Prišla som z Apúlie, z najjužnejšej päty Talianska, ale pre týchto tu,“ stišila hlas a mykla hlavou k ostatným rodičom, „Piemontánov,“ s náznakom pohrdania, „som väčšia cudzinka než ty, ver mi,“ no potom sa akoby zahanbila, zháčila. „Prepáč, neviem, čo to do mňa vošlo, veď aj môj manžel je Piemontán a vôbec nie je taký, to sú tie predsudky, juhu proti severu, severu proti juhu, niekedy mám pocit, že sa ich tu v Taliansku nikdy nezbavíme.“

Chápavo som pokývala hlavou, ale nič som k tomu nedo-

dala, do politických debát som sa púšťať naozaj nemienila, stačili mi tie v Bruseli. Usušili sme deťom pot z čela, odbremenili ich od tašiek a aktoviek a vyšli sme zo školy. Olga sa spýtala, ktorým smerom ideme, neurčito som kývla rukou doprava, Olga sa potešila, „tak to potom môžeme ísť kúsok spolu. My bývame tu blízko. A ty si odkiaľ? A tvoj manžel je teda Talian? A ako ste sa zoznámili?“

Na to, ako sme sa s manželom zoznámili, som už snád' aj zabudla, je to tak dávno, detstvo zahrabané pod nánosmi hmly a popieraní, Bratislava deväťdesiatych rokov a celá mladosť, keď som sa snažila preraziť hlavou cez všetky tie bariéry, von, na vzduch, naše stretnutia vo Viedni, lebo ďalej som sa nedostala, ďalej som nemohla, Marcove nočné cesty autom, aby sa ku mne pripojil, a potom noci v hoteli Mercure, ktorým som sa nadchýnala, uniformná, vždy rovnaká izba bola presne to, čo som potrebovala, nehovoriac o raňajkách s dózičkami marmelády a kockami masla, jogurtmi a všakovakými croissantmi, prechádzky parkmi a nákupnými triedami, kde mi Marco všeličo kupoval, a jeho veta, ktorá sa do mňa otláčila, „prosím ťa, neďakuj mi toľko, je to len špongia na umývanie tela,“ áno, ale stála celý majland, aspoň teda na moje pomery, a iná budúcnosť, ktorá sa predo mnou tak nečakane otvorila. Čo z toho som mohla povedať úplne cudziemu človeku, ktorým zatiaľ táto Olga bola, ale našťastie som nemusela takmer nič, lebo po pár základných informáciách sa rozrozprávala

ona, o svojej práci v čistiarni vo štvrti, kde len žehlí a žehlí a žehlí, ale najmä o tom, ako jej chýba babka, ktorá ju vychovala, „a toto leto som sa dostala domov len na týždeň!“, babka, o ktorú si robí veľké starosti, už ani nevychádza z domu, bolí ju koleno, ale zaťatá, k lekárovi ani za nič, o olivových sadoch, medzi ktorými vyrástla a bielej pláži Baia dei Turchi, rozmyšľala som nad tým, aké je to celé nepravdepodobné, že sa tu teraz prechádzame a rozprávame, a predsa, akousi zhodou náhod som sa ocitla práve tu, v tomto meste, v tejto chvíli, ale ako všetko, aj toto sa stane skôr či neskôr minulosťou, tak ako Bratislava, tak ako Brusel.

Brusel sa mi už vlastne aj začal rozostrovať pred očami, tá zmiešaná, študentská štvrť Ixelles, v ktorej sme bývali, v dvore na prvom poschodí, od druhej poobede len prítmie, v noci žiadny mesiac, len svetlá z okolitých okien a blízky park Bois de la Cambre, kam som sa chodila prechádzať k jazeru, vyblýskaná klinika Edith Cavell, kde sa narodili obaja naši chlapci, Marco na tom trval, že súkromne, „inak sa tu nedá, ver mi,“ a chodby Európskeho parlamentu, kaviareň, kde sme sa stretávali my Slovenky každý posledný piatok v mesiaci a nechúť, čo sa ma postupne zmocňovala, jedno z predsavzatí, keď mi Marco oznámil, že by tu bola možnosť presunúť sa na pár rokov do Turína, tentoraz sa budem oblúkom vyhýbať všetkým zahraničným Slovákom a najmä Slovenkám, iste, viem, v Bruseli sa mi to celkom nepodarilo, ale v Turíne, v Turíne urobím

všetko pre to, aby som sa začlenila medzi miestnych, medzi Talianov, a teraz táto Olga, z neba, či skôr sama od seba, a taká milá, naši chlapci v družnom rozhovore dva kroky pred nami, je to vôbec možné?

Keď sme prešli okolo kostola Santa Giulia, Olga zastala pred jednou bránou a spýtala sa ma „a videla si už vlastne nočnú Gran Madre?“, nepočkala na odpoveď, „ja bývam tu, je to pavlačový dom, bohvieaký výhľad nemáme, ale ak pôjdeš ďalej po tejto ulici a potom odbočíš doľava na Corso San Maurizio, choď až k Murazzi, k múriku pri rieke, ak si tam ešte nebola, otvorí sa ti odtiaľ výhľad na Monte dei Cappucini a Gran Madre, Gran Madre je taký náš turínsky panteón, ako mu tu hovoríme, takto potme je veľmi pekne nasvietený... a kdesi tamtým smerom,“ mávla rukou na druhú stranu k domom, „je Superga, samé úžasné miesta, niekedy sa na Supergu musíte ísť pozrieť, v Sassi nasadnete na historický vláčik, vlastne zubačku, a odvezie vás až hore. Chodia tam všetci turisti, ja len niekedy na sviatky, slúžia tam totiž veľmi pekné omše,“ trochu v rozpakoch dodala. A aj v tme som videla, že dokonca očervenela a hneď sa to snažila zahovoriť, zrazu bodrým hlasom, „tak chlapci, rozlúčte sa, zajtra musíte obaja vstávať do školy.“ Naši chlapci do seba tak nejako posmešne štuchli, zašomrali *ciao, salut* na pol úst, my dve sme sa pozdravili a už zmizla v bráne.

Hanbila som sa jej povedať, už vtedy, ale najmä potom,

keď som zistila, že nemajú ktoviekoľko peňazí, keď som videla, že sa štyria tlačia v dva a pol izbovom byte vo dvore, že my naopak bývame na Piazza Vittorio, v zrekonštruovanom modernom podkroví, na sto tridsiatich metroch štvorcových, s výhľadom na celé námestie, na Mole Antonellianu, úžasnú Gran Madre, Monte dei Cappucini, Supergu aj Pád, skrátka na všetko, mohla som sa na to pozerat' celý deň aj noc, keby som chcela. Iste, byt nebol náš, pre Marca ho prenajala jeho farmaceutická firma, ale tým lepšie, neplatili sme ani nájomné ani dane, nič, po prvý raz sme si mohli žiť nad pomery.

A keď si Marco pár dní nato balil kufor, lebo odchádzal na nejakú konferenciu do Lisabonu, cestou zo spálne prehodil, že by som sa už mala poobzerať po nejakej upratovačke, domácej panej, „nemôžeš sa spýtať v škole, nejakej inej mamičky? – určite niekoho poznajú,“ a keď som mlčala, dodal: „to predsa nemôže byť taký problém, varujem ťa, inak to ostane celé na tebe...“ zasmial sa. Neurčito som čosi zamrmlala, za otázkou o upratovačke som totiž vycítila druhú, nástojčivejšiu otázku, a to, či sa mienim poobzerať po nejakej práci. V Bruseli som pracovala, kedysi dávno dokonca ako asistentka jedného poslanca, lenže potom prišli moje tehotenstvá, po tom druhom, rizikovom, predĺžená materská, a keď som pred troma rokmi poslala Alessia do škôlky, už som sa necítila na to, aby som sa zamestnala na plný úväzok a zastávala nejakú vyčerpávajúcu prácu, len som príležitostne niečo prekladala, niekedy do-

konca tlmočila, ak niektorá známa potrebovala zaskočiť, ale stály pracovný pomer som nemala, a iste, všetko som mala dobre odôvodnené, lenže s príchodom do Turína skončilo aj to, Emanuel mal už dvanásť rokov, Alessio sedem – a to sa chcem na svojich chlapcov vyhovárať do smrti? Rozhodla som sa snáď, že už nikdy nebudem pracovať? Peniaze už síce neboli problém, Marco vo farmaceutickej firme postúpil na dobré miesto, ale čo ja? A ak nebudem pracovať, čo budem so svojimi dňami robiť na tomto novom mieste? Pozerať sa von oknom na panorámu? V prestávkach medzi čistením záchoda a telenovelou?

—

Vošla som do Emanuelovej izby, ležal na posteli, už v pyžame, s očami upretými na tablet, na stene nad hlavou plagáty z počítačovej hry *Assassin's Creed* a zo seriálu *13 reasons why*, proti ktorým som spočiatku bojovala, potom som to vzdala, kde sú tie časy, keď sa mu páčili dinosaury a raketoplány, keď sme si spolu večer čítali Harryho Pottera. Prisdla som si k nemu, trochu sa posunul, ale neodtrhol zrak od tabletu, čo to tam zas pozerá, nadhodila som, „v škole všetko v poriadku, Manu?“, „Čože?“ spýtal sa príliš nahlas, až teraz som si všimla, že má slúchadlá, dal si ich dolu, „čo si hovorila?“ „Že či je všetko v poriadku v škole?“ Emanuel prikývol, „v poho“ a chystal sa znovu si ich nasadiť, no zadržala som mu ruku. Chcela som pokračovať, a čo noví spolužiaci, už si sa s niekým zoznámil,

je tam niekto, s kým by si sa mohol skamarátiť, a učiteľky, aké sú, berú ohľady na tvoju taliančinu, nie je to príliš ťažké, a ako zvládaš cestu cez mesto, a tak celkovo, napadalo mi jedno za druhým, ale vyšlo zo mňa len: „Manu, prosím ťa, nebud' hore zas do jedenástej, ráno, keď ťa budím do školy, si vždy taký unavený.“ Prikývol a tentoraz si tie slúchadlá nasadil, zamrmlala som „dobrú noc“, už ma nepočul. Ostala som tam ešte chvíľu sedieť, čo by som tak mohla povedať, aby ho to zaujalo, aby ma zobral na vedomie, je to len pubertou, bude sa to zhoršovať, prejde to, je to len fáza, zo steny oproti, sponad písacieho stola, sa na mňa díval zombík, v ruke obnažený mozog, z ktorého kvapkala krv, cez okno na nás blikala vysvietená Mole.

Alessio, to moje malé šidlo, bol čosi celkom iné. Prikryla som ho až ku brade, ľahla si vedľa neho na kraj postele, zatiaľ čo mi rozprával novinky, resp. triedne klebety, „a chudák Cesare, predstav si to, všetky dievčatá stále len aaaach, Cesare, vezmeš si ma za muža?, *elles sont folles, maman*, úplne bláznivé.“ Usmiala som sa naňho, „a Cesare si ich nechce vziať?“ „Nie, čo si, na dvore ho vždy s Paolom varujeme, Cesare, dávaj pozooooor, ide Amalia, Cesare, utekaaaaj, Marina ťa chce pobozkať... prečo sú dievčatá také hlúpe?“ „Tak sú tie dievčatá hlúpe alebo bláznivé?“ „Oboje!“ rozhodne vyhlásil. Natiahla som sa k druhej strane vankúša, vzala pána dina, gumového dinosaura, jeho najobľúbenejšiu hračku, zmenila hlas, „och, to

sú mi veci, to sú mi veci, mladý pán Alessio, takže dievčatám sa páči nejaký Cesare?! To je neslýchané, osem rokov a už by sa to chcelo vydávať, ts ts, kto to kedy videl," a Alessio, celý nadšený „pán dino, je to strašné, o ničom inom sa dievčatá v triede ani nerozprávajú.“ „A všetky sú zamilované do Cesareho?“ „Ani neviem, pán dino.“ „A pán Alessio nie je zamilovaný do nikoho?“ „Maman!“, vykrikol Alessio pobúrene, „to by sa pán dino nikdy nespýtal, takú hlúposť," a videla som, ako celý očervenel. „Prepáč, prepáč," smiala som sa, svätosväte som odprisahala, že už nikdy nič také (trápne) nepoviem, dala mu pusu na líce a potom som nepohnute ležala vedľa neho na posteli, kým zaspal pri svetle nočnej lampičky, a z času na čas sa uštipla do predlaktia, aby som sama nezaspala, v kuchyni bolo treba ešte uložiť riad od večere do umývačky.

—

„Otranto je mesto duchov, neviem prečo, volajú ho aj biele mesto," rozprávala mi Olga, „hoci celá Apúlia je biela, domy biele kocky bez červených striech, s omietkou vyštípanou morskou soľou, príbojom, pamätám si, keď som bola ako dieťa po prvý raz na výlete na severe, v Tridentsku-Hornej Adiži, netušila som, načo sú domom tie šikmé červené strechy, až učiteľka mi to musela vysvetliť, poučila ma, to kvôli snehu, aby ľahšie skĺzol dolu. A ja som sa jej takmer spýtala, čo je to sneh," rozosmiala sa Olga, „sneh bolo niečo, čo som vídala len v telke, vo filmoch, ktoré dávali cez vianočné prázdniny.

Mne sa skrátka len zdalo, že to vyzerá čudne. Neprirodzene. Normálny dom pre mňa bol ten, v ktorom som vyrástla, prízemný, biely, a babka, ktorá si každý večer vyložila stoličku pred vchodové dvere, aby si užila trochu chladu, možno aj vánku, a tam hodinu-dve trkotala so susedkami, večer čo večer, prebrali všetko, len málokedy bola v decembri taká zima, že by to nemohla urobiť. Lenže potom, keď začalo byť Salento v móde, keď sa tam začali cez leto všetci hrnúť, zistili sme, až vtedy sme to zistili, že bývame na hlavnej turistickej tepne, na ceste ku katedrále, a všetko išlo do hája, namiesto susediek sa postupom rokov začali na ulici objavovať turistické obchodíky, bižutéria, pareá, batikové šaty, mušle a pohľadnice, a babka si prestala vykladať stoličku na ulicu pred dom, nechala ju stáť v kuchyni oproti telke a pozerá odtiaľ už desať rokov *Paperissima sprint* a *Striscia la Notizia* a *Domenica inn*. A ďalšie Berlusconiho kraviny, mne je z toho tak smutno, keď si na to pomyslím.“

Olga si povzdychla, „tu tomu nikto nerozumie, a ak sa náhodou prevalí v správach tragédia typu – nejaký motorkár na juhu zrazil ľudí sediacich na stoličkách pred domom, mala by si počuť tie reči, posmešky: južania akísi, leniví, nič nerobia, len vysedávajú na priedomí, a práca, ále, aká práca, kto kedy videl južana pracovať, skrátka, ničomu nerozumejú, títo tu, ničomu. A ešte sú aj odporní.“ Olga si odpila z kávy, „a čo robia oni? Ved’ skús sa prejsť o piatej večer po centre, uvidíš

ich, všetkých, natlačených v baroch, na aperitíve, s vínom, s aperolom či strikom, skús sa prejsť v júli cez Piazza Vittorio alebo aj priamo pred naším domom, cez Piazza Santa Giulia, proste neprejdeš, *movida* si to fičí až do rána, tak nech mi nič nerozprávajú!“ odfrkla si.

Sedela som s Olgou na káve, teda na kapučíne, na prvom stretnutí, ktoré sa malo stať naším každotýždenným rituálom, a hoci som sa snažila zaviesť rozhovor aj na iné témy, nejako sme sa vždy dostali k tomu Otrantu, k tej babke a jej stoličke, k tomu juhu a pocitu menejcennosti, prípadne k odporu voči Turínu, „tu sa vždy na konci ulice dvíhajú len tie hnusné hory, akoby si bola nimi uväznená, presne ako v nejakom válove pre zvieratá, snažíš sa vyliezť von, lezieš, lezieš, no vždy sa zošmykneš späť do Turína, až ťa napokon pohltí, rozomelie, staneš sa tým šrotom pre zvieratá, čo sa hádže do válova.“ „A kto sú tie zvieratá, čo ťa zožerú?“ trochu posmešne som sa jej spýtala, „Turínčania?“ A Olga: „Len sa smej, veď uvidíš sama, onedlho. Studené severské čumáky. Ak za tých pár rokov, čo tu budeš, stretneš srdečného Piemontána, daj mi vedieť. Určite mi to povedz, nech sa idem tiež pozrieť na ten úkaz.“

Sľúbila som to a v duchu sa pozastavila nad tým, že Turín má byť sever, iste, sever Talianska, rozumiem, že pre ňu, čo je z päty čižmy, ale predsa len, sever? Pod Rakúskom? Pod Alpami? To je sever? Tak čo sú potom Nóri, Švédi, Fíni?! Alebo naša stredná Európa? Tam, kde kvôli snehu začínajú šikmé červené